

Ženska udruga
"IZVOR" Tenja

**IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA
ZA 2015.**

Izvještaj se odnosi na područja i oblike kršenja temeljnih prava, prioritetno žena, a koja su evidentirana putem pravnog savjetovišta udruge i/ili SOS telefona za žrtve nasilja, mobbinga i diskriminacije. Ženska udruga „IZVOR“ od svog osnutka, 2001. godine, kontinuirano i dosljedno posvećena promociji i zaštiti temeljnih ljudskih prava građanki/na i ostvarenja načela ravnopravnosti spolova. Od 2006. godine Udruga ima **besplatan SOS telefon za žrtve nasilja, diskriminacije i mobbinga (0800 200151)** čime je usluge pružanja besplatne pravne pomoći učinila dostupnim svim građankama i građanima Republike Hrvatske, a ne samo onima koji žive na području sjedišta Udruge. Od 2009. Udruga je registrirana pri Ministarstvu pravosuđa i ovlaštena za pružanje besplatne pravne pomoći. Važno je naglasiti i doprinos Udruge u promicanju i jačanju statusa ovlaštenih Udruge za pružanje pravne pomoći koji se ogleda u činjenici da omogućavamo stjecanje vježbeničkog staža mladim pravnicima i pravnicama i da su od 2009. do danas na taj način upravo temeljem tog statusa četiri mlade osobe pravne struke kojima je rad u udruzi bio prvo radno iskustvo stekle uvjete, a potom i položile državni stručni ispit. Naša je Udruga pokretačica te prakse koja je danas ustaljena i koja je u međuvremenu postala standard drugim udrugama.

Podršku žrtva pružamo putem **besplatnog pravnog savjetovišta na 4 lokacije** (Osijek, Tenja, Klisa i Sarvaš), besplatnog SOS telefona i **Grupe za psihološku podršku ženama žrtvama nasilja, mobbing i/ili diskriminaciju**. Putem SOS telefona u periodu od 2006. do danas pruženo je 3306 općih pravnih informacija i pravnih savjeta. Od 2002. do danas evidentirali smo 1032 slučaja iz područja diskriminacije prema ženama (nasilničko ponašanje u obitelji). U razdoblju od 01.01.- 31.12.2015. evidentirali smo **256** novih slučajeva i **197** slučajeva putem SOS telefona za žrtve nasilja, diskriminacije i mobbinga. Unutar izvještajnog razdoblja broj korisnica/ka pravnog savjetovišta je povećan za 100% u odnosu na prethodnu godinu. Zamjetan je značajan porast siromaštva i egzistencijalne ugroženosti radi čega je područje iz domene socijalnih prava pojedinačno gledajući bilo najzastupljenije (**24,61%**), potom područje obiteljsko pravne zaštite uključujući i evidentirane slučajeve obiteljskog nasilja (**19,92%**), predmeti iz područja radnog prava (**15,63%**) i ovršno (**10,94%**). Ostala područja povrede radi kojih su nam se građanke/-i obraćali za pomoć se odnose na prava iz sustava mirovinskog i zdravstvenog osiguranja.

NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U OBITELJI

Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (u nastavku Konvencija) je stupila na snagu 01.08.2014. Republika Hrvatska je 22.01.2013. potpisala Konvenciju, no Hrvatska je još jedna od rijetkih zemalja u okruženju koja Konvenciju nije ratificirala. Navedena Konvencija je prvi međunarodni pravnoobvezujući instrument u Europi na području nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Specifičnost Konvencije je da se odnosi na sve oblike nasilja nad ženama u vrijeme mira i oružanih sukoba i pruža sveobuhvatni pravni okvir za borbu protiv nasilja nad ženama. Jedan od ciljeva Konvencije je i doprinijeti harmonizaciji pravnih standarda u državama članicama Vijeća Europe. To je posebno važno imajući u vidu da nacionalno zakonodavstvo nije usklađeno sa Konvencijom. Do dana podnošenja ovog izvještaja RH nije ratificirala Konvenciju.

Iz godišnjeg Izvešća Pravobraniteljice z aravnopravnost spolova proizlazi da je zbog prekršajnog djela nasilja u obitelji, policija prekršajno prijavila 13.775 osoba, što je 1.099 ili 7,4% manje prijavljenih osoba u odnosu na 2014. kada je ukupan broj prijavljenih osoba bio 14.874. Od 2010. egzistira kontinuirani pad prijavljenih nasilnika/ca. Od ukupnog broja oštećenih osoba, oštećeno je 9.775 (64%) žena i 5.563 (36%) muškaraca. U navedenom razdoblju policija je nadležnim prekršajni sudovima predložila izricanje ukupno 2.997 zaštitnih mjera propisanih Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji (za 26,6% manje nego u 2014.). Sukladno sudskim odlukama, policija je provela ukupno 1.241 zaštitnu mjeru (za 18,6% manje nego u 2014.). Ukupan broj svih zaštitnih mjera koje je policija predlagala nadležnim prekršajnim sudovima jest 9.136, što je za 18,9% manje nego u 2014. Osoba koje opetovano krše Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji recidivista je u 2014. bilo ukupno 3.809 (25% od ukupnog broja prijavljenih za nasilje) dok je u 2015. taj broj pao na 3.562 osobe (također, 25% od ukupnog broja prijavljenih osoba postotak je ostao isti jer je i ukupni broj prijavljenih za nasilje manji).¹

Prema podacima našeg pravnog savjetovišta unutar izvještajnog razdoblja nastavljen je trend smanjivanja telefonskih poziva putem SOS linije za žrtve nasilja, mobbinga i diskriminacije, dok se istovremeno udvostručio broj korisnica/-ka pravnog savjetovišta. Prema našem mišljenju različiti su razlozi smanjenja broja poziva putem SOS od činjenice izostanka efikasne zaštite i javnog prijekora koji pasivizira žrtvu, a naročito u vrijeme teške gospodarske i ekonomske situacije s druge strane redovito je riječ o složenim životnim situacijama i višestrukim povredama. Naša praksa nedvojbeno upućuje na to da pasivizaciji žrtvi (posebice kod opetovanog nasilja) doprinosi i praksa sudova koja nerijetko kažnjava i žrtvu i na taj ju način

¹<http://www.prs.hr/attachments/article/1923/Sa%C5%BEetak%20Izve%C5%A1%C4%87a%20o%20radu%20Pravobraniteljice%20za%20ravnopravnost%20spolova%20za%202015.%20.pdf>

izjednačava sa zlostavljačem. Činjenica je da dolazi do promjena, ali na žalost ne možemo reći da su one rezultat prevencije i bolje zaštite žrtava nasilja.

I nadalje broj i vrsta prijavljenih kaznenih i prekršajnih djela, uloženi žalbi, osuđujućih odluka i donesenih mjera potvrđuju da **zlostavljač ima povlaštenu ulogu** unatoč tome što nasilje nad ženama (čiji je najčešći pojavni oblik obiteljsko nasilje) predstavlja diskriminaciju kojoj su žene iz godine u godinu izložene u sve većem broju. Posebno zabrinjava podataka do je do rujna 2015. godine 17 žena ubijeno u okviru obitelji. Mali broj izricanja kazni zatvora i uloženi žalbi na prvostupanjske odluke. Mjere psihosocijalnog tretmana i liječenja od ovisnosti se provode ambulantno što ne omogućava ispunjavanje svrhe predloženih sankcija. Neujednačena je sudska praksa u predmetima nasilničkog ponašanja u obitelji i pristupa prema žrtvi. Odbacivanje kaznenih prijava radi neplaćanja alimentacije s obrazloženjem nepostojanja namjere i nedostatka novca radi izvršavanja obveze uzdržavanja učestala su pojava. Koncept zaštite žrtava obiteljskog nasilja udaljenjem zlostavljača iz stana/kuće i nadalje nije postignut. Navedeno ukazuje na potrebu za hitnim ulaganjem i djelovanjem na području prevencije nasilničkog ponašanja i eliminacije svih oblika diskriminacije; kroz formalne i neformalne oblike edukacije i formalnim servisima pomoći za mlade, žrtve nasilja, te za nasilnike nakon prestanka nasilja, uspostavljanjem profesionalnog mjesta koordinatora na razini županija, otvaranjem obiteljskog centra, financijskom podrškom OCD.

Potrebno je preispitati politiku stambenog zbrinjavanja žrtava nasilja, kako privremenog kroz skloništa tako i trajnije oblike na način da se koncept zaštite žena i djece žrtava obiteljskog nasilja unaprijedi na način da se zlostavljača udalji i smjesti u organizirana prihvatilišta u okviru kojih bi se provodili potrebni tretmani pomoći i nadzor izvršenja provođenja mjera. Navedeno se pokazalo učinkovitim modelom koji uključuje elemente prevencije u svim aspektima, počevši od značaja same poruke. Potrebno je osnivanje stambenih zajednica i osiguranje određenog broja stanova za žrtve obiteljskog nasilja na način da doprinos u financiranju imaju sve jedinice lokalne samouprave čime bi se poticala prevencija i više pažnje posvećivalo nasilničkom ponašanju unutar svake zajednice.

Prema podacima osječkog Skloništa 60% žena se vrati nasilniku. Smještaj u sklonište za žrtve i djecu (ako i nisu bila direktno sama izložena nasilju) predstavlja traumatsko iskustvo. Popis, usklađivanje i preispitivanje (zakonskih) propisa i politika (Nacionalne strategije) vezanih uz stambeno zbrinjavanje dodjelom kuća/stanova u vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave žrtava nasilja u obitelji u suradnji s JLP(R) S. Imajući u vidu; financijske mogućnosti (posebice manjih jedinica lokalne samouprave), administrativne prepreke (prebivalište) i način uređenja /rješavanja stambenog pitanja za posebne kategorije građana sukladno **Zakonu o prodaji stanova nad kojima postoji stanarsko pravo i Uredbi o darovanju stanova i kuća u Vlasništvu RH** na područjima posebne državne skrbi, odnosno

pitanju **diskriminacije žena** osoba koje su temeljem osobnog statusa ostvarili pravo na kuću ili stan kroz ugovor o darovanju ili kupoprodajni ugovor (bez naknade), a koja imovina u postupku podjela bračne stečevine nije zajednička imovina, iako je veličina stambenog prostora dodjeljivana temeljem (izvan)bračnog statusa i broja članova kućanstva. Ekonomsko osnaživanje (mjere zapošljavanja, prekvalifikacije...) kao prioritetna područja djelovanja države u pomoći ženama žrtvama obiteljskog nasilja. U prethodnom razdoblju mjere su se pokazale nepoticajne za poslodavce. Preporuka je da se na razini JL(P) S otvaraju uslužne djelatnosti u kojima će se, uz korištenje poticajnih mjera zapošljavati osobe izložene obiteljskom nasilju.

Nužni su javno dostupni statistički podaci i uvrštenje u standardnu metodologiju izvještavanja djelo **„Nasilničko ponašanje u obitelji“** svih nadležnih tijela koji sudjeluju u provedbi Protokola. Obrasci standardne metodologije za prikupljanje statističkih podataka o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji izradila je Radna skupina sastavljena od predstavnica/ka državnih tijela koja su dužna postupati po protokolu te koja su, temeljem završnih odrednica Protokola, dužna dostavljati statističke podatke Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (MOBMS) radi izrade cjelovitog izvješća o provedbi protokola. Obrasci i izvješće javno su objavljeni i dostupni na Internet stranici MOBMS-a. Podaci koji su nam na raspolaganju u Izvješću o provedbi Protokola nadležnih državnih tijela, studeni 2009., nisu dovoljni za stvaranje cjelovite slike i praćenja stanja u području nasilja u obitelji. Zdravstveni sustav neprilagođen za statističko praćenje i izvještavanje, dio subjekata nije dostavilo izvještaje. Prikazana izvješća organizacija civilnoga društva upućuju na potrebu pojašnjenja načina praćenja.

Prema Izvještaju Odbora za ravnopravnost spolova i ženska prava Parlamenta EU iz siječnja 2015. svaka treća žena trpi nasilje, a procjena je da se tek 20% nasilja prijavi. Sagledavajući kontekst nasilja u obitelji u nas kroz stručnu javnu raspravu koju smo organizirali u studenome prošle godine na kojoj su sudjelovale/i predstavnice/i svih nadležnih institucija koje se time bave i temeljem svakodnevnog direktnog rada s građanima može se zaključiti da je normativna nekonzistentnost, nedostatak javne osude i učinkovite zaštite utjecalo na pasivizaciju i trpljenje žrtve te je u okolnostima rastućeg siromaštva potisnuto. Jačanje samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima MP i povezivanje na lokalnim razinama pridonijeti će jačanju zaštite. Predstoji i prilika da inkorporiramo Istanbulsku Konvenciju u predstojeći novi zakonodavni okvir koji očekujemo u ovom području.

Nepripremljenost za potpuno novo uređenje obiteljskih odnosa unijelo je ozbiljnu pravnu nesigurnost i posebno narušila prava djece. Svjedočili smo presedan u praksi Ustavnog suda i ukidanju cijelog Obiteljskog zakona. Ocjenu ustavnosti od 1991. čeka i Zakon o zdravstvenim mjerama za ostavriavanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece. Pravo na dostupnu

medicinsku skrb, slobodu na vlastiti izbor kao i dostupnost reproduktivnim pravima žena ugrožena su.

UN Odbor za ukidanje diskriminacije žena u svojim zaključnim komentarima, iz srpnja 2015. godine, izrazio je zabrinutost u svim navedenim područjima i pozvao nas na unapređenje stanja kao i ratifikaciju Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011.- 2016. (Nacionalna strategija) u poglavlju VI. („Zbrinjavanje i potpora žrtvama nasilja u obitelji“) sadrži mjeru br. 7 koja glasi: „Osigurati trajno i privremeno stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji sukladno raspoloživim stambenim prostorima.“ Navedena mjera je u praksi iznimno ostvariva! U godišnjem izvještaju Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2014. stoji da je prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, žrtve nasilja su u RH posljednji put stambeno zbrinute još 2011., i to samo njih četiri. Tijekom izvještajnog razdoblja podnijeli smo zahtjeve u

Zaprimljene pritužbe žena koje su žrtve partnerskog nasilja vezano za stambeno zbrinjavanje se i nadalje odnose na nemogućnosti ostvarivanja prava na stambeno zbrinjavanje na način na koji bi to (uzimajući u obzir raspoložive kapacitete stambenih objekata u vlasništvu države kao i jedinica lokalne/regionalne samouprave) realno bilo moguće. Situacije napuštanja nasilnika ili izostanak stambenog prostora adekvatnog za život po izlasku iz sigurne kuće ne trpe odgodu, a jedan od temeljnih problema je vezan upravo uz propisane rokove za podnošenje zahtjeva. Naime, stambeno zbrinjavanje žrtvi nasilja je regulirano **Zakonom o područjima od posebne državne skrbi** kojim su žrtve nasilja jedna od kategorija. Pokretanje postupka za stambenim zbrinjavanjem zahtjeva prikupljanje opsežne dokumentacije koja podrazumijeva značajne materijalne troškove. Nadalje, zahtjev za stambenim zbrinjavanjem se može podnijeti samo u razdoblju od 01.01. – 15.02.. U prvostupanjskom postupku se formira lista čekanja i one/i koje/i se nalaze ispod crte sljedeće godine obnavljaju zahtjev. Propisi nisu usklađeni sa sadržajem mjere 7. Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011.-2016. u dijelu koji se odnosi na zbrinjavanje i potporu žrtvama nasilja u obitelji što je ujedno i temeljni razlog da žrtve uslijed nemogućnosti da im bude osigurano stambeno zbrinjavanje (nerijetko) po izlasku iz sigurne kuće su primorane vratiti se u okruženje u kojemu živi zlostavljač. Pitanje privremenog smještaja i stambenog zbrinjavanja žena i djece žrtava obiteljskog nasilja zastupljeno je u 4% slučajeva. Pored posredovanja kod privremenih oblika smještaja u skloništa na razini cijele Hrvatske, usmjereni smo na ostvarivanje prava na dodjelu odgovarajućeg stambenog prostora kao sustavnih i trajnih oblika zadovoljenja osnovnih životnih potreba ove skupine i pozivamo se na prioritetan status. U tri slučaja zahtjevi su pozitivno okončani.

Unutar izvještajnog razdoblja nastavljen je rad u mnogobrojnim postupcima iz prethodnih razdoblja, među njima je legalizacija stambenih objekata gdje su nam najviše zastupljene/i pripadnice/i romske nacionalne manjine. Unutar izvještajnog razdoblja evidentirali smo značajan porast ovršnih postupaka koji su rezultat bilo trenutne nemogućnosti plaćanja dugovanja ili prezaduženosti (blokirani računi). U najvećem broju evidentiranih slučajeva riječ je o pokretanju ovršnih postupaka radi nemogućnosti plaćanja režijskih troškova, potom troškova nastalih uslijed hospitalizacije ili drugih oblika pružanja zdravstvenih usluga u slučajevima osoba koje nemaju dopunsko zdravstveno osiguranje i sl. Evidentirali smo slučaj u kojemu je predmet ovrhe bila nekretnina koja je ujedno i jedina nekretnina za stanovanje višečlane obitelji. Među povredama prava evidentirali smo slučajeve neosnovanog i opetovanog pokretanja ovršnih postupaka s naslova HRT pristojbe. U konkretnom slučaju riječ je o ženi starije životne dobi kojoj je zaprimanje neosnovanih ovršnih prijedloga dodatno narušilo zdravlje. Postupci u kojima smo osigurali besplatno zastupanje za stranku su pozitivno riješeni.

RADNO I SOCIJALNO PRAVO

Nekonzistentnim zakonodavnim rješenjima i praksom, nedostatkom financijskih sredstava i sve većom opterećenosti narušena je primarna svrha sustava socijalne skrbi, a građani uskraćeni u dostupnosti egzistencijalnih prava zajamčenih Ustavom i zakonom. U ostvarivanju bilo kojeg prava iz sustava socijalne skrbi građani su izloženi opsežnoj dokumentaciji, znatnom materijalnom trošku te dugotrajnoj proceduri pri svakom zahtjevu. Primjena visine dohotka i imovnog cenzusa članova obitelji kao kriterija za utvrđivanje osnovice za ostavriavanje osobnih prava grubo narušava integritet i dostojanstvo pojedinca i onemogućava ga da kao pojedinac ostvari zajamčena (egzistencijalna) prava. Posebno se to odnosi na ostvarivanje prava djece, starijih i nemoćnih osoba, u hitnim mjerama pomoći osobama bez vlastitih sredstava za život, npr. ženama izloženim nasilju u obitelji kada s mld. djecom napuštaju svoj dom i nemaju nikakvih sredstava za život, radnicima kada ostanu bez posla i/ili ne primaju plaću. Ostvarivanjem prava na privremeno uzdržavanje djeteta (u visini od 50% utvrđenog minimalnog iznosa), koja je po svim osnovama ograničavajuća i složena, korisnica/-k prava ne može istovremeno koristiti i stalnu novčanu pomoć. Izostanak uređenja instituta socijalne mirovine građane preko 65 godina života, koji su od rata uglavnom nezaposlene/i i zbog toga nemaju ispunjen uvjet minimalnog mirovinskog staža od 15 godina, a takvih je u ovom razdoblju sve više, prepušteni su na teret i volju članova obitelji i srodnika.

Porast siromaštva i sve veći broj onih kojima je potreban neki oblik socijalne pomoći, a čije ostvarivanje je otežano ili onemogućeno. Sve je veći broj onih kojima prijete potpuna egzistencijalna ugroženost ukoliko izostane intervencija države (posebice ako je riječ o osobama starije životne dobi). Nerijetko je riječ o osobama koje nakon što su ostale bez zaposlenja ne

moгу ponovno zasnovati radni odnos, a nemaju dovoljno godina mirovinskog staža za ispunjenje zakonskih uvjeta za mirovinu. Evidentirali smo slučaj u kojemu je bivši korisnik zajamčene novčane naknade (ZMN) kojemu je ista obustavljena zbog zasnivanja radnog odnosa na određeno vrijeme po okončanju radnog odnosa navršio 65 godina starosti čime je izgubio i radnu sposobnost, a istovremeno nije imao dovoljno godina mirovinskog staža za ostvarenje mirovine. S druge strane članica kućanstva je ostvarivala prihod što je bila prepreka za navedenu osobu da ostvari pravo na ZMN. U konkretnom slučaju podnesen je zahtjev nadležnom CSS za ostvarivanje prava na „socijalnu mirovinu“. Nakon proteka roka za rješavanje o podnesenom zahtjevu stranka je bila pozvana u prostorije nadležnog CSS radi rješavanja o posve drugom podnesem zahtjevu (zahtjevu za jednokratnu novčanu pomoć) i tim putem je vođen razgovor s njim i oko podnesenog zahtjeva za „socijalnu mirovinu“. Nakon provedenog razgovora sa strankom isti je dao izjavu na zapisnik da odustaje od zahtjeva za „socijalnu mirovinu“. U ovom i srodnim slučajevima ostaje otvoreno pitanje što je sa sredstvima koja su radnice/-i uplaćivali za mirovinsko osiguranje?

Evidentirali smo više slučajeva dugogodišnjih korisnica/-ka ZMN koji se zbog kratkotrajnog zaposlenja nisu mogli bez teškoća 'vratiti' u sustav socijalne skrbi. Riječ je o korisnicama/-ima ZMN koji su bili zaposleni dulje od 3 mjeseca, a prosječan zarađeni prihod im je prelazio visinu priznatog iznosa ZMN što je po Zakonu razlog ukidanja ZMN. Po okončanju radnog odnosa nisu mogli 3 mjeseca ponovno ući u sustav socijalne skrbi te su u tom periodu bili/e bez ikakvih prihoda za život! Važno je istaknuti da bilježimo sve veći broj korisnica/ka ZMN koji nam se obraćaju za pomoć pri ostvarivanju dodatnih oblika socijalne pomoći (najčešće je riječ o jednokratnoj novčanoj pomoći). Iako je ta vrsta socijalne pomoći primarno namijenjena za one koji zbog trenutanih materijalnih teškoća nisu u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe nastale zbog rođenja ili školovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, elementarnih nepogoda i slično iskustvo iz prakse pokazuje da se građani/ke obraćaju nadležnim institucijama s navedenim zahtjevima jer im je potrebna novčanu pomoć radi zadovoljenja nužnih životnih troškova poput hrane, lijekova koji nisu pokriveni sustavom obveznog zdravstvenog osiguranja kao i drugih nužnih potrepština. Zakon o socijalnoj skrbi ne predviđa odobrenje jednokratne novčane pomoći u slučaju ako je osnovne predmete u kućanstvu, nužnu odjeću i obuću moguće osigurati u suradnji s drugim humanitarnim organizacijama.(čl.46.st.2.).

Analiza upitnika za pozive upućene isključivo radi prituživanja na mobbing i diskriminaciju upućuje da je relativno mali broj prijava rezultat straha od eventualnih posljedica koje bi mogle nastupiti iscrpljivanjem pravnih mehanizama zaštite obzirom da su sve navedene prijave obuhvaćale zlostavljanje na radnom mjestu kao i diskriminaciju iz područja radnih odnosa. Pritužiteljice/-i su uglavnom željele/-i ostati anonimne/-i, o povredama svojih prava su govorili na razini hipotetskog slučaja bez davanja preciznih podataka uključujući identitet počinitelja. Navodili su da ih interesira koja im pravna sredstva stoje na raspolaganju.

Tijekom izvještajnog razdoblja pružali smo cjelovitu pravnu pomoć grupi od 23 radnice jedne lokalne tekstilne konfekcije u stečaju vezano za ostvarivanje prava na radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca. U konkretnom slučaju riječ je o odbijanju zahtjeva radnica/ka od strane Agencije za osiguranja radničkih potraživanja u slučaju stečaja poslodavca. Pomoć je pružena u žalbenom postupku koji je okončan na način da su sve žalbe na rješenja Agencije odbijene. Naknadno je osigurano zastupanje u upravnom sporu u sva 23 slučaja. Upravni spor je pozitivno riješen u prvom stupnju, a iste presude su u navedenom razdoblju bile i jedine pozitivne presude pred Upravnim sudom u Osijeku, no presude je poništio Visoki upravni sud, a naknadno je uslijedila i negativna presuda Ustavnog suda. Paralelno s poduzetim radnjama vođen je stečajni postupak pokrenut po prijedlogu radnica još u listopadu 2014. Radnice/i su upućivali na protupravne radnje poslodavca koje su prethodile stečajnom postupku te je podnesena grupna kaznena prijava protiv poslodavca radi neisplate zaostalih plaća i ostalih potraživanja s naslova radnog odnosa. U trenutku podnošenja kaznene prijave radi neisplate plaća poslodavac je bio u mogućnosti raspolagati financijskim sredstvima, tj. račun nije bio blokiran. Nema informacija o rezultatima kaznenog postupka, a prema nama dostupnim informacijama stečajni postupak još nije okončan.

Tijekom izvještajnog razdoblja **analizirali smo i procjenjivali uspješnost strateške litigacije povodom individualne antidiskriminacijske tužbe u 2 slučaja**; riječ je o dva slučaja zaposlenih kod istog poslodavca. U oba slučaja riječ je o osobama koje su na dugotrajnom bolovanju na kojemu im nije isplaćivana plaća duži period unatoč tome što navedeni trošak nije padao na teret poslodavca (dugotrajno bolovanje). U konkretnom slučaju poslodavac je bio likvidan i uredno je isplaćivao plaće ostalim radnicima/cama (trošak plaće je bio izravni trošak poslodavca) što je ocijenjeno kao indikator pritiska na ostale radnice/ke koji su radili pod intenzivim radnim uvjetima. Monitoring tim Udruge je procijenio izgledan uspjeh za slučaj strateške litigacije povodom individualnih antidiskriminacijskih tužbi. Osigurano je *pro bono* zastupanje odvjetničkog ureda specijaliziranog za postupke diskriminacije, no do pokretanja parnice nije došlo jer su žrtve diskriminacije odustale od spora zbog straha da će posljedica pokretanja postupka posljedično rezultirati otkazom. Udruga je pokrenula inspekcijски nadzor nad navedenim poduzećem. Do dana podnošenja ovog izvješća nismo zaprimile odgovor o poduzetim radnjama od strane Inspektorata rada iako je isti izričito zatražen.

DISKRIMINACIJA

Od stupanja na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije i naknadnog reguliranja općeg pravnog okvira za **pokretanje zaštite kolektivnih interesa** uvedenog 2011. (Novelom ZID ZPP) Udruga nije samostalno podnijela niti jednu udružnu tužbu. Naime, opći procesni okvir propisuje i naknadu troška postupka u slučaju gubitka spora što nam predstavlja objektivnu prepreku za samostalno podnošenje udruženih tužbi obzirom da ta vrsta troška ne predstavlja prihvatljiv

trošak od strane ugovornih tijela. Navedeni rizik je najveća prepreka pri faktičnom ostvarenju pravnih mehanizama koje nam deklarativno stoje na raspolaganju stoga smo do sada u tom dijelu surađivali s drugim organizacijama kao pridružena organizacija i savjetodavno

U kontekstu suzbijanja diskriminacije tijekom izvještajnog razdoblja pozitivno je riješeno statusno pitanje 4 malodobnih apatridkinja i apatrida romske etničke pripadnosti kojima je nakon pune tri godine odobren i izvršen *upis u Knjigu državljana RH* te su im po okončanju statusnih prava riješena i druga prava koja prethodno nisu ostvarivale/-i. Zakonom o socijalnoj skrbi je omogućeno isključivo strancima i osobama bez državljanstva *na stalnom boravku* (ne I privremenom) ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi. Naime, iz dugogodišnje prakse nam je dobro poznato koliko je dugotrajan i iscrpljujući postupak stjecanja stalnog boravka. Slučaj deveteročlane romske obitelji među kojima je bilo 5 osoba bez državljanstva, a na kojemu smo predano radile posljednje 3 godine to najbolje potvrđuje. Reguliranje statusnih prava je prepreka za ostvarivanje svih drugih osnovnih ljudskih prava neophodnih za preživljavanje. Za vrijeme reguliranja statusnih prava samo iz perspektive skrbi, odgoja i obrazovanja o djece školske i predškolske dobi bilo ih je potrebno u periodu od tri godine, hraniti, oblačiti, medicinski liječiti, upisati u obvezni obrazovni sustav i voditi svu ostalu cjelovitu brigu i skrb (na koju između ostaloga i zakon obvezuje) dok je roditeljima istovremeno ograničen pristup socijalnoj skrbi i onemogućen pristup zapošljavanju iz formalnih razloga. S druge strane kada su pomoć zatražili od šire zajednice u kojoj žive efikasno i promptno su kažnjavani (najčešće zbog prosjačenja) i činjenica da im se nije mogao utvrditi identitet nije bila nikakva prepreka. Majci djece koja je također apatridkinja je po isteku privremenog boravka isti produžen na 5 godina.

Kao primjer dobre prakse valja istaknuti i *pravomoćno okončan postupak višestruke diskriminacije* (područje: radni odnos/osnova: spol i etnička pripadnost) pokrenut povodom individualne antidiskriminacijske tužbe još 2009. godine. Žrtva diskriminacije nam se obratila neposredno pred istek roka za podnošenje izvanredne revizije na što smo osigurali besplatno zastupanje, a Udruga je bila aktivno uključena u stratešku litigaciju zajedno s odvjetničkim uredom koji je zastupao stranku. Ponovljeni postupak smo pratili i monitorirali do samog kraja. Postupak je pravomoćno okončan u korist žrtve diskriminacije koja je odlukom suda vraćena na radno mjesto.

Krajem izvještajnog razdoblja smo evidentirali i slučaj u kojemu nam se obratila obitelj koja živi ispod granica siromaštva i pritužila da je izravno diskriminirana od strane župnika crkve koja se nalazi u neposrednoj blizini njihova stanovanja, a kojemu su se obratili jer su čuli od susjeda da tijekom prosinca dijele humanitarnu pomoć (hranu i kućanske potrepštine). Žrtve diskriminacije su izričito navele da ih je župnik izričito pitao da li su katolici i da im je odbijena humanitarna pomoć nakon što su rekli da su muslimani!

BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

Od 2009. godine **ovlaštena smo udruga za pružanje besplatne pravne** pomoći za građane/ke slabog imovnog stanja i u tom razdoblju zaključno s 31. prosincem 2015. godine imali smo 3503 direktnih korisnica/ka opisanih usluga.

Mehanizmi sudske zaštite i pristup sudu generalno, a posebice ženama slabog imovnog i nakon donošenja novog Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i dalje je otežan preprekama financijske naravi, kako u području pravnog savjetovanja tako i prilikom pokretanja sudskih postupaka. Posebno će se negativno odraziti, pored promjena uvjeta znatno smanjenje sredstava za rad udruga. Dvostruka uloga ureda državne uprave kao ovlaštenog pružatelja i tijela koje odlučuje u prvom stupnju nije se pokazala prikladnom u ovim specifičnim postupcima, a zbog nedostatnog broja zaposlenika, ni efikasnom.

Tijekom izvještajnog razdoblja zaprimili smo brojne pritužbe na otežano ostvarivanje besplatne pravne pomoći koje se oslikava u složenim birokratskim procedurama koje redovito podrazumijevaju pozivanje podnositeljica/a zahtjeva na davanje izjave na zapisnik u Urede državne uprave u središtu županije čak i u slučajevima urednog podnošenja zahtjeva što podnositeljicama/ima prouzrokuje dodatne troškove (posebice imajući u vidu njihovo materijalno stanje radi kojega podnose navedene zahtjeve). Pod uredno podnesenim zahtjevom se podrazumijeva podnošenje cjelovite dokumentacije prilikom podnošenja samog zahtjeva i izričite pisane suglasnosti koja se zahtjeva za sve članice/ove kućanstva. Zaprimili smo dokumentaciju iz koje je vidljivo da u slučaju nemogućnosti odazivanja na poziv ili kada (neovisno o razlogu) zahtjev nije nadopunjen u roku isti bude odbijen sa (zakonskim) obrazloženjem da su namjerno dane netočne informacije što za posljedicu ima nemogućnost podnošenja zahtjeva narednih 6 mjeseci (čl.13.st.1.pod e Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći). Žalbeni postupak je opterećen plaćanjem upravne pristojbe u iznosu od 50,00 kn što za posljedicu ima nemogućnost ulaganja pravnog lijeka što je vidljivo i iz izuzetno malog broja uloženi žalbi. Naime, prema Izvješću² o ostvarivanju prava na besplatnu pravnu pomoć i utrošku sredstava u 2015. godini, Ministarstva pravosuđa u razdoblju od 01.01. -31.12. podneseno je 11 501 zahtjeva od čega je odobreno 7704 (67%) , odbijeno je 1094 (9,51%), odbačeno 477 (4,15%), obustavljeno 599 (5,20%) , proslijeđeno 66 (0,57%), a u proceduri je 1561 (13,57%). S obzirom na vrstu postupka najveći broj podnesenih zahtjeva je i dalje iz područja obiteljsko pravne zaštite. Za te je postupke unutar izvještajnog razdoblja podneseno 2723 što predstavlja 23,68%. Dok je s obzirom na oblike sekundarne pravne pomoći najveći broj podnesenih zahtjeva podnesen za oslobođenje plaćanja od sudske pristojbe. Za tu svrhu je

²<https://pravosudje.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Pravo%20na%20pristup%20informacijama/Izvje%C5%A1%C4%87a/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20ostvarivanju%20prava%20na%20besplatnu%20pravnu%20pomo%C4%87%20i%20utro%C5%A1ku%20sredstava%20u%202015.%20godini.pdf>

podneseno 6151 što predstavlja 53,48 %, za zastupanje 4480 što predstavlja 38,95 % . Prilikom podnošenje zahtjeva za odobrenje sekundarne pravne pomoći (zastupanje pred sudom, zastupanje u sudskim postupcima, oslobađanja od troškova sudskog postupka kao i oslobađanja plaćanja sudske pristojbe) riječ je o pravnoj pomoći koja ne trpi odgodu unutar kojega je izgledno rješavanje o žalbi. Mimo navedenih ograničenja institut besplatne pravne pomoći je ograničen i s obzirom na vrstu i opseg postupaka. Mimo eksplicitno navedenih pravnih područja za koje je moguće ostvariti besplatnu pravnu pomoć, sva ostala područja s obzirom na vrstu postupka su u kategoriji 'ostalo'. Naša praksa potvrđuje da je rijetkost da se u upravo kroz tu kategoriju ostvari besplatna pravna pomoć, a navedeno proizlazi iz Izvješća Ministarstva pravosuđa za 2015. U kojemu je navedeno da je upravo za tu vrstu postupka a koja se odnosi na ostale sudske postupke koje se odnose na iznimno odobravanje pravne pomoći kada je takva potreba uvjetovana konkretnom životnom situacijom podnositelja zahtjeva u 2015. godini odobrena u 692 slučaja što predstavlja 6,02% ukupnog broja podnesenih zahtjeva.³

Institutom besplatne pravne pomoći su obuhvaćeni upravni i građanski postupci u ograničenom opsegu, a područje prekršajnog prava je u potpunosti van dometa besplatne pravne pomoći. Kao organizacija koja kao važno područje djelovanja ima zaštitu temeljnih ljudskih prava, a čiji su pretežit dio korisnica upravo žene žrtve obiteljskog nasilja čija zaštita se ostvaruje u pravilu kroz prekršajno pravne sankcije u prekršajnom postupku smatramo važnim da se oblici primarne pravne pomoći **eksplicite prošire i na zastupanje žrtvi obiteljskog nasilja u prekršajnim postupcima**, posebno i s toga što je praćenje primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ponovo nadležnosti Ministarstva pravosuđa.

S aspekta rada Udruge značajno smanjen dotok sredstava je direktno onemogućen progresivniji rad na suzbijanju diskriminacije i zaštiti temeljnih ljudskih prava te ugrožena stabilnost stalnog radnog tima s dugogodišnjim iskustvom i praksom na ovom području.

Tenja, 20.05.2016.

³ Ibid, str. 8